

แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย : การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อ ความสำเร็จ*

THAILAND'S DIGITAL GOVERNMENT DEVELOPMENT PLAN: APPLYING BUDDHIST PRINCIPLES FOR SUCCESS

อรุณัฐ ปุณยกนก

Arunat Poonyakaok

สภาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย

The Small and Medium Enterprises Council

Corresponding Author E-mail: arunatpoon@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มุ่งศึกษาและนำเสนอการนำหลักธรรมอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้เพื่อช่วยเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงระบบราชการให้เป็นรัฐบาลดิจิทัล ตามแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย โดยที่ในยุคสมัยปัจจุบันการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม ควรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้ประชาชนสามารถติดต่อราชการทำธุรกรรมต่าง ๆ กับทางราชการได้อย่างรวดเร็ว สะดวก เปิดเผยและโปร่งใส ซึ่งจากการศึกษาแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลฉบับนี้ ผู้เขียนเห็นว่าองค์ประกอบปัจจัยความสำเร็จ ที่อยู่ในแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการมี 3 ด้านได้แก่ 1.การพัฒนาด้านบุคลากร 2.การพัฒนากระบวนการ 3.การพัฒนาเทคโนโลยี และในการพัฒนาทั้งสามด้านนี้ล้วนดำเนินการโดยคนหรือบุคคลากรทั้งสิ้น ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าศึกษาหลักพุทธธรรม พบว่าหลักธรรมอิทธิบาท 4 คือ “ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา” เป็นหลักธรรมที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ความหมายของหลักธรรมมีดังนี้ 1.ฉันทะ ความพอใจ 2.วิริยะ คือความเพียร 3.จิตตะ มีจิตใจจดจ่อ 4.วิมังสา ความใคร่ครวญ พิจารณาบทวน หากมีการนำอิทธิบาทธรรมมาประยุกต์พิจารณา เพื่อแยกแยะลักษณะของแต่ละงาน แล้วเลือกใช้คนที่มีอุปนิสัยสอดคล้องกับธรรมะในหลักอิทธิบาท 4 ก็จะทำให้การพัฒนารัฐบาลดิจิทัลประสบความสำเร็จได้ดีขึ้น

คำสำคัญ: รัฐบาลดิจิทัล; หลักพุทธธรรม; อิทธิบาท 4

Abstract

This academic article aims to study and present the application of the 4 Dhamma Iddhipada Principles to help guide a way to develop and improve the bureaucracy into a Digital Government. According to Thailand's Digital Government Development Plan, In the present era, the driving force of the economy and society, digital technology should enable citizens to contact the government and conduct various transactions with the government quickly, conveniently, openly, and transparently. From the study of this Digital Government Development Plan, the author considers that there are 3 success factors areas in the strategic plan and action plan: 1. Personnel development 2. Procedures development 3. Technology development. In developing these three areas, all are carried out by people. The author has researched and studied the principles of Buddhism and found that the 4 Dhamma Iddhipada

*Received May 24, 2024; Revised August 11, 2024; Accepted September 11, 2024

Principles, namely “Chantha, Viriya, Citta, Vimansa”, are principles that will help increase work efficiency. The meaning of the Dhamma Principles is as follows: 1. Chantha, contentment. 2. Viriya, which is perseverance. 3. Citta has a focused mind. 4. Vimansa, contemplating, reconsidering. To distinguish the characteristics of each work, people whose character traits are consistent with the Dhamma in the 4 Iddhipada Principles will be chosen to make Digital Government Development more successful.

Keywords: Digital Government; Buddhist Principles; Iddhipada

บทนำ

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560) บัญญัติให้มีการปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดิน ให้มีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการ การบริการสาธารณะ และมีการบูรณาการฐานข้อมูลของหน่วยงานของรัฐเข้าด้วยกัน เพื่อประโยชน์ในการบริหารราชการแผ่นดิน และอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล (2562) เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ ปรับเปลี่ยนการบริหารงานและการให้บริการเป็นระบบดิจิทัล สามารถเชื่อมโยงและใช้ข้อมูลระหว่างหน่วยงานของรัฐร่วมกัน เพื่อที่ประชาชนจะได้รับความสะดวกในการรับบริการ และสามารถตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐได้ อันจะนำไปสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล ยิ่งในปัจจุบันเป็นยุคที่เศรษฐกิจและสังคมขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล จึงได้มีการประกาศแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย (ประกาศคณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2566) โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการได้แก่ 1. เพื่อพัฒนาบริการดิจิทัลสาธารณะของรัฐที่มีประสิทธิภาพ 2. เพื่อเป็นแนวทางสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ และ 3. เพื่อเป็นกรอบทิศทางให้หน่วยงานภาครัฐจัดทำแผนการดำเนินงาน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ในแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลคือ “บริการภาครัฐสะดวก โปร่งใส ทันสมัย ตอบโจทย์ประชาชน” โดยมุ่งเน้นการพัฒนาที่สำคัญไว้ 10 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา สุขภาพและการแพทย์ ความเหลื่อมล้ำทางสิทธิสวัสดิการประชาชน สิ่งแวดล้อม การเกษตร การท่องเที่ยว การส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม แรงงาน การยุติธรรม และการมีส่วนร่วม โปร่งใสและตรวจสอบได้ของประชาชน

เนื่องจากตามแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลมีการพัฒนาอุปกรณ์ พัฒนาระบบงาน และพัฒนาบุคลากร และต้องดำเนินงานโดยอาศัยความร่วมมือ จากทุกหน่วยงานภาครัฐ (พระมหาไถยน้อย ญาณเมธี (สลางสิงห์) และพระศิลาศักดิ์ สุเมโธ (บุญทอง), 2564) หากบุคลากรได้รับการพัฒนานอกจากความรู้แล้ว หากทำงานอย่างมีประสิทธิภาพก็จะทำให้เกิดผลสำเร็จของงานได้ดีขึ้น จากการศึกษาหลักพุทธธรรมและคำอธิบายของผู้รู้ทางศาสนาพุทธ พบว่ามีหลายหลักธรรม สามารถนำมาใช้เป็นแนวปฏิบัติได้ แต่ที่จะขอนำมาใช้ในบทความนี้คือหลักธรรมอิทธิบาท 4 ดังที่พระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) (2560) อธิบายไว้ว่า อิทธิบาท 4 แปลว่าทางแห่งความสำเร็จ ทางไปสู่ความสำเร็จหรือคุณธรรมที่ให้ถึงความสำเร็จ เป็นเรื่องของการกระทำ อิทธิบาท มี 4 ข้อคือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ในบทความนี้จะขอนำหลักธรรมอิทธิบาท 4 มาอธิบายว่าจะสามารถประยุกต์เป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้การพัฒนารัฐบาลดิจิทัลประสบความสำเร็จได้อย่างไร

รัฐบาลดิจิทัลคืออะไร

จุดเริ่มต้นของรัฐบาลดิจิทัล เกิดจากมีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัย สามารถส่งข้อมูลของคอมพิวเตอร์ทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต รวมถึงความต้องการที่เพิ่มขึ้นจากประชาชนและธุรกิจ สำหรับการค้นคว้าข้อมูลและใช้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้รัฐบาลต้องปรับปรุงระบบการทำงาน

ของราชการ (Bernd, 2022) นอกจากนี้ Jane E. Fountain (2016) ยังอธิบายว่า รัฐบาลดิจิทัลหมายถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการกำกับดูแล ครอบคลุมการเมือง การปกครอง การมีธรรมาภิบาล โครงสร้างการบริหาร กระบวนการทำงาน ผลการบริหารงานของรัฐบาลและการบริหารท้องถิ่น ในพระราชกฤษฎีกา จัดตั้งสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (พระราชกฤษฎีกา จัดตั้งสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2561) ได้ระบุไว้ว่า “รัฐบาลดิจิทัล” หมายความว่า การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงาน ภาครัฐและการจัดทำบริการสาธารณะ โดยปรับปรุงการบริหารจัดการและบูรณาการข้อมูลภาครัฐ และการทำงานให้มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน อย่างมั่นคงปลอดภัยและมีธรรมาภิบาล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกในการให้บริการประชาชน

ดังเช่นในกรณีของประเทศที่ประสบความสำเร็จ ในการปรับปรุงระบบราชการให้เป็นรัฐบาลดิจิทัล คือ สาธารณรัฐเอสโตเนีย (ไอริน โรจนรัช, 2564) มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสมัยใหม่ใน ภาครัฐ ปรับปรุงภาครัฐให้ทันสมัยและจัดให้มีธรรมาภิบาลที่โปร่งใส มีระบบออนไลน์ที่แพร่หลาย มีบริการ สาธารณะออนไลน์รวมถึง บัตรประจำตัวดิจิทัล ลายเซ็นดิจิทัล การยื่นภาษีอิเล็กทรอนิกส์และแม้แต่การ เลือกตั้งก็ใช้วิธีลงคะแนนทางอินเทอร์เน็ต ทั้งในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ บริการของ ภาครัฐจึงมีประสิทธิภาพ ประหยัดทั้งด้านเงินและเวลาของประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตัวอย่างเช่น การ ขึ้นทะเบียนรถยนต์ทำได้ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต เสร็จภายในเวลาไม่ถึง 15 นาที การเสียภาษีต่าง ๆ ใช้เวลาไม่ เกินห้านาที และประชาชนสามารถออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งโดยการลงคะแนนทางอินเทอร์เน็ตใช้เวลาโดย เฉลี่ย 90 วินาที (Vassil, 2015)

จากการศึกษาข้อมูล ผู้เขียนกล่าวโดยสรุปได้ว่า รัฐบาลดิจิทัล หรือ Digital Government คือ การที่ หน่วยงานภาครัฐนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้ในการทำงาน เพิ่มศักยภาพการทำงานขององค์กรรัฐให้ รวดเร็ว ก้าวทันตามเทคโนโลยีขององค์กรเอกชนได้อย่างเทียบเท่า มีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้ทุกหน่วยงานสามารถใช้ข้อมูลร่วมกันได้ ไม่ต้องเก็บข้อมูลซ้ำซ้อน เอกชนและ ประชาชนสามารถติดต่อราชการขอใบอนุญาตต่าง ๆ ผ่านทางระบบออนไลน์ ประชาชนสามารถตรวจสอบความ คืบหน้าในการขอใบอนุญาตต่าง ๆ ได้ทันที กระบวนการทำงานกระชับไม่ล่าช้าไม่ซ้ำซ้อน การทำงานของ ภาครัฐมีความโปร่งใส การจัดซื้อจัดจ้างสามารถเปิดเผยรายละเอียดสัญญาจัดซื้อจัดจ้างได้

การพัฒนารัฐบาลดิจิทัลประเทศไทย

ตามแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (Digital Government) (แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย, 2566) มีการกำหนดทิศทางและกรอบการพัฒนาการดำเนินงานของส่วนราชการทุกกระทรวง ทุกหน่วยงาน ให้เป็นระบบดิจิทัล เพื่อมุ่งไปสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลโดยสมบูรณ์ มีวิสัยทัศน์ คือ

“บริการภาครัฐ สะดวก โปร่งใส ทันสมัย ตอบโจทย์ประชาชน”

แผนพัฒนาฯ มีเป้าหมายคือ

1. ภาครัฐที่ปรับตัวทันการณ์
2. ให้บริการที่ตอบสนองประชาชน และลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการ
3. เพิ่มความสามารถและศักยภาพในการแข่งขันของภาครัฐกิจ
4. โปร่งใส เปิดเผยข้อมูล ประชาชนเชื่อถือและมีส่วนร่วม

ตามแผนนี้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และเป้าหมายข้างต้นไว้ 4 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : ยกระดับการเปลี่ยนผ่านดิจิทัลภาครัฐ เพื่อการบริหารงานที่ยืดหยุ่น คล่องตัว และขยายสู่หน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : พัฒนาบริการที่สะดวกและเข้าถึงง่าย

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : สร้างมูลค่าเพิ่มอำนาจความสะดวกแก่ภาคธุรกิจ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 : ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ

แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570

แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566 - 2570				
วิสัยทัศน์	“บริการภาครัฐสะดวก โปร่งใส ทันสมัย ตอบโจทย์ประชาชน”			
เป้าหมาย	ภาครัฐที่ปรับตัวทันสมัย	ให้บริการที่ตอบสนองประชาชน และลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการ	เพิ่มความสามารถและศักยภาพ ในการแข่งขันของภาคธุรกิจ	โปร่งใส เปิดเผยข้อมูล ประชาชนเชื่อถือและมีส่วนร่วม
ตัวชี้วัดแผน	ความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้บริการออนไลน์ภาครัฐไม่น้อยกว่าร้อยละ 85		อันดับดัชนี EGDII ของไทย ไม่ต่ำกว่าอันดับที่ 40	
ยุทธศาสตร์	1. ยกระดับการเปลี่ยนผ่านดิจิทัลภาครัฐ เพื่อการบริหารงานที่ยืดหยุ่น คล่องตัว และขยายสู่หน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่น			
	2. พัฒนาบริการที่สะดวกและเข้าถึงง่าย			
	3. สร้างมูลค่าเพิ่มและอำนาจความสะดวกแก่ภาคธุรกิจ			
	4. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ			

ภาพที่ 1 : แผนผังแสดงแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570

ที่มา : ประกาศคณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล เรื่อง แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570

ปัจจัยความสำเร็จ (Key Success Factor)

ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานตามแผนฉบับนี้มี 3 ประเด็น ได้แก่ การพัฒนาด้านบุคลากร การพัฒนากระบวนการ การพัฒนาและปรับใช้เทคโนโลยี (แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย, 2566)

การพัฒนาด้านบุคลากร ต้องมีการเพิ่มประสิทธิภาพของบุคลากรและประชาชน ให้มีทักษะความสามารถด้านดิจิทัล สามารถปรับตัวใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลได้จึงเป็นประเด็นสำคัญ โดยการพัฒนาด้านบุคลากร ประกอบด้วย การปรับปรุงขอบเขตการดำเนินงาน ทักษะคนในการดำเนินงานและให้บริการ มีการพัฒนาทักษะดิจิทัลขั้นพื้นฐานให้ประชาชน และปรับปรุงโครงสร้างอัตรากำลังของบุคลากรด้านดิจิทัลในหน่วยงานภาครัฐให้ทันสมัย รองรับความต้องการทักษะด้านดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

การพัฒนากระบวนการ มีการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้เรียบง่าย สะดวกต่อประชาชนเป็นสำคัญ ด้วยการปรับปรุงกฎหมายกฎระเบียบ เพื่อสามารถให้บริการด้วยระบบดิจิทัลได้ โดยคำนึงถึงประชาชนเป็นศูนย์กลาง สนับสนุนให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐและเอกชน ในการพัฒนาออกแบบกระบวนการภาครัฐ เพื่อให้เป็นการบริการแบบดิจิทัลเบ็ดเสร็จครบวงจร

การพัฒนาและปรับใช้เทคโนโลยี มีการพัฒนาเทคโนโลยีในรูปแบบที่สามารถเชื่อมต่อแอปพลิเคชันและข้อมูลในทุกแพลตฟอร์มได้สะดวก มีมาตรฐานข้อมูล การบริการและโครงสร้างพื้นฐานร่วมของรัฐ เพื่อให้การดำเนินงานมีความยืดหยุ่นและประหยัดงบประมาณ ส่งเสริมการร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชนในการพัฒนานวัตกรรมทางเทคโนโลยีดิจิทัล

หลักพุทธธรรมเพื่อความสำเร็จของรัฐบาลดิจิทัล

จากการพิจารณาปัจจัยความสำเร็จในหัวข้อที่ผ่านมา องค์ประกอบที่สำคัญข้อแรกของการดำเนินงานที่ต้องพัฒนาคือคนหรือบุคลากร ไม่ว่าจะเป็นด้วยระบบเทคโนโลยี หรือการจัดการ ล้วนต้องดำเนินการโดยคนทั้งสิ้น หากคนหรือผู้ปฏิบัติงานดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพก็จะประสบความสำเร็จได้ดี ผู้เขียนจึงขอยก

หลักพุทธธรรมมาเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารโครงการ ผู้ดำเนินงาน พิจารณานำไปเป็นแนวทางปฏิบัติ หลักธรรมนี้คือ “อิทธิบาท” ดังปรากฏในพระไตรปิฎก (อภิ.วิ.อ. 35/431/342) คำว่าอิทธิ มีอธิบายว่า ความสำเร็จ ความสำเร็จด้วยดี กิริยาที่สำเร็จด้วยดี ความได้ ความได้เฉพาะ ความถึง ความถึงด้วยดี ความถูกต้อง การทำให้แจ้ง ความเข้าถึงธรรมเหล่านั้น

พระมหาบรรพต กิตติปัญโญ (2566) กล่าวว่าผู้บริหารหรือผู้นำที่นำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ จะเริ่มจาก (ฉันทะ) จากความรัก ความพอใจ ความสนใจ การทำงานย่อมมีอุปสรรคแต่ก็ต้องทำงานกว่าประสบ ความสำเร็จ คือ (วิริยะ) มีความเอาใจใส่ไม่ทอดทิ้งในภารกิจ (จิตตะ) และหมั่นทบทวนพิจารณากิจกรรมที่ทำ (วิมังสา) ซึ่งหลักธรรม “อิทธิบาท” นี้ พระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) (2564) ได้อธิบายขยายความไว้ว่า อิทธิบาท คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ, คุณเครื่องสำเร็จประสงค์, ทางแห่งความสำเร็จ มี 4 คือ 1. ฉันทะ ความพอใจรักใคร่สิ่งนั้น 2. วิริยะ ความพยายามทำสิ่งนั้น 3. จิตตะ ความเอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น 4. วิมังสา ความพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้น กล่าวคือ มีใจรัก พากเพียรทำ เอาจิตต์ฝักใฝ่ ใช้ปัญญาสอบสวน เมื่อมี ฉันทะแล้ว คุณธรรมข้ออื่นๆ ในอิทธิบาท 4 ก็จะเกิดตามมา โดยสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ฉันทะมีใจรัก ก็จะทำงาน ด้วยความวิริยะเพียรพยายาม จากความเพียร ใจก็จะจดจ่อในสิ่งที่ทำ เมื่อใจเอาใจใส่ก็จะเกิดปัญญาไตร่ตรอง ผลงาน ไตร่ตรองถึงข้อบกพร่อง ไตร่ตรองถึงอุปสรรคที่ทำให้งานไม่สำเร็จ แล้วใช้ปัญญาแก้ไขปัญหาก็เป็น อุปสรรค ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา จึงเป็นธรรมะที่เป็นชุดต่อเนื่อง แต่ความจริงนั้นไม่จำเป็นจะต้อง ตามลำดับนี้

ธรรมะทั้ง 4 ในอิทธิบาท คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา แต่ละข้อเป็นใหญ่ในตัวธรรมะเอง ทุกข้อทำให้เกิดสมาธิ ในพระไตรปิฎกจึงกล่าวถึงเรื่องอิทธิบาท 4 ในแง่ของสมาธิ และมีสมาธิตามชื่อของอิทธิบาท 4 แต่ละ ข้อ เรียกว่า ฉันทสมาธิ วิริยสมาธิ จิตตสมาธิ วิมังสาสมาธิ” เป็นสมาธิ 4 แบบ อิทธิบาท 4 แต่ละข้อทำให้เกิด สมาธิได้ทั้งนั้น และจะสัมพันธ์กับนิสัยของคน สมาธิในแบบอิทธิบาทจึงเกี่ยวเนื่องกับการทำงานมาก

อิทธิบาทธรรมนี้หากนำมาใช้ปฏิบัติ ยังเป็นเครื่องช่วยให้เกิดมโนภาพในการทำงาน (พระพุทธ โฆษาจารย์. 2560) ข้อฉันทะนั้น เมื่อผู้นั้นมีใจรักประเภทหรือชนิดของงานนั้นแล้วก็จะเกิดความแน่วแน่ในการ ทำงานคือเกิดสมาธิในการทำงาน ที่เรียกว่า “ฉันทสมาธิ” แต่สำหรับบางคน ลักษณะอุปนิสัยจิตใจเหมาะกับการ กระตุ้นด้วยวิริยะ ซึ่งแปลว่า ความเพียรพยายาม ตามศัพท์วิริยะ คือ วีระ บวกกับ ภาวะ แปลว่า ความเป็น ผู้กล้ากล้า มีใจสู้ไม่ยอมท้อ ทำงานหากเจออุปสรรคหรือเห็นงานยากก็ต้องเอาชนะทำให้สำเร็จ คนที่มี ลักษณะอุปนิสัยแบบนี้ควรจะทำหน้าที่ที่มีลักษณะท้าทาย จะทำงานด้วย “วิริยสมาธิ” งานที่ยากๆ คนแบบนี้จะ พยายามทำให้สำเร็จ คนบางคนเป็นคนแบบมีจิตตะ คือมีคุณสมบัติในนิสัยเป็นคนเอาใจจดจ่อ ถ้ามีงานอะไรที่ ได้รับมอบหมาย ให้เป็นหน้าที่ของเขาแล้วก็จะเอาใจใส่จดจ่อไม่ละทิ้งงาน มี “จิตตสมาธิ” คนแบบนี้มีความ รับผิดชอบในงาน เมื่อรับมาแล้วก็จะทำงานเสร็จ สร้างสมาธิด้วยวิธีของจิตตอิทธิบาท ส่วนวิมังสาคือตรงกับคนที่ ชอบค้นคว้า ชอบทดลอง ถ้าเจองานที่ทำให้เขาเกิดความอยากรู้ น่าสงสัย อยากค้นคว้า อยากเข้าใจ อยาก นำทดลอง จะเกิดความอยากรู้ คนนั้นก็มุ่งมั่นทำ ไม่ทิ้งงาน ใจจดจ่ออยู่กับงาน พยายามทำให้สำเร็จ ทำงานด้วย “วิมังสาสมาธิ” อิทธิบาทแต่ละข้อจึงเป็นวิธีสร้างสมาธิ เป็นทางนำไปสู่ความสำเร็จ ไม่ต้องเริ่มที่ข้อ ใดตายตัว ทุกข้อทำให้เกิดสมาธิในการทำงานทั้งสิ้น โดยทั่วไปมักจะเริ่มที่ฉันทะ แล้วตัวอื่นจะตามมาต่อเนื่อง ดังนั้น คนไหนมีนิสัยชอบงานที่ท้าทายก็มอบหมายงานที่เป็นเรื่องท้าทาย คนไหนมีนิสัยเป็นคนใฝ่ใจรับผิดชอบ ก็ใช้วิธีจิตตะ ส่วนคนที่ชอบทดลองค้นคว้า ก็ให้ทำงานที่เป็นเรื่องที่น่าอยากรู้ อยากเข้าใจ อยากแสวงหา คำตอบ เป็นวิมังสา ก็จะได้ความสำเร็จในงานโดยรวมออกมา ทุกข้อทุกอย่างนำไปสู่การเกิดสมาธิ เมื่อเกิด สมาธิแล้วก็จะทำงานด้วยความพอใจ มีความสุข เมื่อทำด้วยความตั้งใจจริง ทำด้วยสมาธิงานนั้นก็สำเร็จอย่างดี

หลักอิทธิบาท 4 เป็นธรรมสำคัญ หากมีความเข้าใจแล้วนำมาขยายวิธีการ จากหลักใหญ่ๆ เอาไปขยายรายละเอียดของวิธีการได้ในแต่ละข้อ เช่นว่า ในแง่ฉันทะ ควรทำอะไรทำอะไรบ้างที่จะทำให้คนรักงาน หรือทำให้งานนั้นเป็นสิ่งที่คนชอบ คนอีกพวกหนึ่งที่ต้องใช้ธรรมข้อที่ 2 ก็จะต้องสร้างความคิดขึ้นมาว่า ทำอย่างไรจะให้งานหรือหน้าที่นั้นเป็นงานที่ทำท่าย แล้วคนพวกนี้ก็จะมาทำ อย่างที่ 3 ก็ทำให้รู้สึกเกี่ยวข้องเป็นเรื่องของเขาอันที่ 4 ก็ทำให้เกิดความรู้สึกอยากทดลอง

ผู้เขียนจึงได้ทำตารางสรุปให้เห็นว่า ลักษณะงานแต่ละชนิด ควรใช้คนที่มีลักษณะนิสัยสอดคล้องกับธรรมะในอิทธิบาทธรรมข้อใด

ประเภทงาน	ลักษณะนิสัย	อิทธิบาทธรรม			
		ฉันทะ	วิริยะ	จิตตะ	วิมังสา
งานบริหารหน่วยงาน ปกครองคน	มีความรับผิดชอบสูง สามารถนำทีมได้	*	*	*****	***
หัวหน้าโปรเจ็ค	มีความรับผิดชอบสูง มีความเพียร	*	***	*****	*
งานค้นคว้าวิจัย (R&D)	ชอบการเรียนรู้ ค้นคว้า ทดลอง	*	***	*	*****
งานช่าง งานซ่อมบำรุง	ชอบการเรียนรู้เทคโนโลยี	*	***	*	*****
งานสอนฝึกอบรม	รักการสอน มีจริยะของความเป็นครู	*****	*	*	***
งานสื่อสารประชาสัมพันธ์	ชอบสื่อสารกับผู้คนในวงกว้าง	*****	*	***	*
งานจัดสัมมนา จัดประชุม	มีความอดทน รับผิดชอบ	*	*****	***	*
งานบัญชี การเงิน	มีความรับผิดชอบ งานแม่นยำ	*	*	*****	***
งานเอกสาร บันทึกข้อมูล	มีความรับผิดชอบสูง รักงานเอกสาร	***	*	*****	*

อธิบายสัญลักษณ์ : * (1 ดาว) ความสำคัญน้อย * * * (3 ดาว) ความสำคัญปานกลาง * * * * * (5 ดาว) ความสำคัญมาก

ภาพที่ 2 : การจำแนกลักษณะของงาน และนิสัยของคน ที่สอดคล้องกับอิทธิบาทธรรมข้อใด

ที่มาของภาพ : การสังเคราะห์ของผู้เขียน

ธรรมะในอิทธิบาทธรรม ทั้ง 4 ข้อนี้จึงมีประโยชน์สำคัญที่จะช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน อิทธิบาทธรรม ไม่ใช่ความรู้ใหม่หรือทฤษฎีบริหารใหม่ แต่เป็นคำสอนขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงตรัสไว้นานกว่า 2500 ปีแล้ว แต่สามารถนำมาเป็นหลักคิดหลักปฏิบัติเพื่อให้การทำงานลุล่วงได้ ธรรมะข้อ อิทธิบาทธรรมนี้จะทำให้โครงการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลบรรลุเป้าหมายในเวลาที่เหมาะสม ดังวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570 ที่เขียนไว้ว่า “บริการภาครัฐสะดวก โปร่งใส ทันสมัย ตอบโจทย์ประชาชน”

ภาพที่ 3 องค์ความรู้

สรุป

เพื่อให้การปรับปรุงระบบราชการให้เป็นรัฐบาลดิจิทัล มีประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น มีความโปร่งใสและสามารถให้บริการประชาชนได้สะดวกขึ้นรวดเร็วขึ้น ตามแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ตรงตามวิสัยทัศน์ “บริการภาครัฐสะดวก โปร่งใส ทันสมัย ตอบโจทย์ประชาชน” ซึ่งปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคือคนทำงาน หากนำหลักอิทธิบาทธรรมอันเป็นธรรมะที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน มาเป็นแนวทางวางแผนพัฒนาบุคคล ธรรมะอันประกอบไปด้วย 1. ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในงาน 2. วิริยะ ความพยายามทำงานนั้น 3. จิตตะ ความเอาใจใส่ใฝ่ในงานนั้น 4. วิมังสา ความพิจารณาใคร่ครวญไตร่ตรองในการทำงานนั้น หากบุคคลผู้บริหารการทำงานและปฏิบัติงาน มีความเข้าใจในหลักอิทธิบาท 4 นี้ และนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติ แยกแยะลักษณะนิสัยของผู้ปฏิบัติงาน และแยกแยะประเภทงาน เลือกคนทำงานที่สอดคล้องกับหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงานก็จะทำงานอย่างมีสมาธิ มีประสิทธิภาพในการทำงาน การพัฒนาไปสู่ “รัฐบาลดิจิทัล” ก็จะบรรลุผลได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- ประกาศคณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล เรื่อง แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566 – 2570. (2566, 10 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 140 ตอนพิเศษ 84. หน้า 1.
- พระพุทโธษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2560). *การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน* (พิมพ์ครั้งที่ 36). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ธรรมสภา บัณฑิตธรรม.
- พระพุทโธษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2564). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ธรรมสภา บัณฑิตธรรม.
- พระมหาไทยน้อย ญาณเมธี (สลางสิงห์) และพระศิลาศักดิ์ สุเมโธ (บุญทอง). (2564). การปรับตัวองค์กรภาครัฐสู่ยุคความเป็นรัฐบาลดิจิทัล. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 21(3), 289-299.

- พระมหาบรรพต กิตติปัญญา. (2566). พุทธธรรมสำหรับการบริหารและพัฒนาองค์กร. *วารสารบัณฑิตศึกษา วิชาการ*, 1(1), 1-13.
- พระราชกฤษฎีกา จัดตั้งสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2561. (2561, 13 พฤษภาคม) *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอน 33 ก. หน้า 80.
- พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562. (2562, 22 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอน 67 ก. หน้า 57.
- พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565. (2565, 11 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 139 ตอน 63 ก. หน้า 9.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอน 40 ก. หน้า 77.
- ไอริน โรจน์รักษ์. (2564). จาก Estonia สู่ E-Estonia: ถอดบทเรียน 30 ปี ธรรมชาติของการปฏิรูปภาครัฐ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์นายเรืออากาศ*, 9(1), 161-174.
- Bernd, W. W. (2022). *Digital Government: Strategy Government Models and Technology*. United States: Springer International Publishing.
- Jane, E. F. (2016). *Handbook of Science and Technology Convergence*. United States: University of Massachusetts Amherst Center.
- Vassil, K. (2015). Estonian e-Government Ecosystem: Foundation, Applications, Outcomes. *World Development Report (2016), Background Paper, Digital Dividends*. Estonia: University of Tartu.

